

УДК 321:316.483(477)

Білецька Юлія

СПОСОБИ ВРЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

У статті акцентовано увагу на варіанти запобігання та розв'язання політичних конфліктів в українському суспільстві. Враховуючи ментальні, культурні, історичні особливості, варіанти розвитку конфлікту будуть мати свої особливості, а тому їх потрібно враховувати при пошуку шляхів подолання. Вирішення політичних конфліктів в українському суспільстві розпочинається занадто пізно. На початку зародження протиріч та з появою перших ознак протиборства між сторонами політичного конфлікту суспільство та самі сторони намагаються не реагувати, створюючи ілюзію безконфліктності. Це пояснюється впливом політичного режиму радянського суспільства, що називалося безконфліктним. У сучасному світі варто усвідомлювати, що чим швидше сторони почнуть діалог, тим менший вплив цього конфлікту буде на суспільство та самі сторони конфлікту.

Ключові слова: політичний конфлікт, українське суспільство, політичні суб'єкти, переговори, консенсус, компроміс.

Белецкая Юлия

СПОСОБЫ УРЕГУЛИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ПОЛИТИЧЕСКИХ КОНФЛИКТОВ

В статье акцентировано внимание на варианты предотвращения и решения политических конфликтов в украинском обществе. Учитывая ментальные, культурные, исторические особенности, варианты развития конфликта будут иметь свои особенности, а потому их нужно учитывать при поиске путей преодоления. Решение политических конфликтов в украинском обществе начинается слишком поздно. В начале зарождения

противоречий и при появлении первых признаков противоборства между сторонами политического конфликта общество и сами стороны стараются не реагировать, создавая иллюзию бесконфликтности. Это объясняется влиянием политического режима советского общества, которое называлось бесконфликтным. В современном мире стоит осознавать, что чем быстрее стороны начнут диалог, тем меньше влияние этого конфликта будет на общество и сами стороны конфликта.

Ключевые слова: политический конфликт, украинское общество, политические субъекты, переговоры, консенсус, компромисс.

Beletskaya Julia

SETTLEMENT MEANS OF NATIONAL POLITICAL CONFLICT

The paper emphasis on the prevention and resolution options of political conflicts in Ukrainian society. Given the mental, cultural and historical features, options for conflict will have its own characteristics, and so they need to consider when looking for ways to overcome. The solution to political conflicts in Ukrainian society starts too late. At the beginning of the emergence of contradictions and the first signs of confrontation between the parties of the political conflict society and the parties themselves try not to react, creating the illusion bezkonfliktnosti. This is due to the influence of the political regime of Soviet society was called conflict-free. In today's world it is necessary to realize that the sooner the parties start a dialogue, the lesser the impact of the conflict will be on society and themselves parties to the conflict.

Keywords: political conflict, Ukrainian society, political actors, negotiations, consensus, compromise.

Постановка проблеми. У зв'язку з сукупністю суспільно-економічних, культурних чинників у нашій країні все частіше визрівають конфлікти на політичному ґрунті. Вирішення такого виду конфліктів займає довгий період часу та не завжди приносить позитивні результати для громадян та суспільства в цілому.

У наукових дослідженнях вітчизняні автори зазначають, що

політика є результатом діяльності соціальних груп та індивідів щодо забезпечення і обстоювання інтересів та їх реалізації за допомогою державної влади.

Можемо констатувати, що в українському суспільстві конфлікт є способом виявлення суперечностей, що назрівали у процесі реформування. Враховуючи виникнення протиріч виникає потреба в об'єктивній оцінці їх значимості. У зв'язку з відсутністю досвіду цивілізованого й легітимного управління конфліктами переговори, досягнуті компроміси мають короткотривалий характер і не приносять бажаних результатів [1].

Конфлікти притаманні будь-якому суспільству, але якщо суспільство має економічні та політичні проблеми, такі як: корупція, хабарництво, бандитизм, та ін., то тоді явище конфлікту при назріванні дуже важко зупинити мирним та демократичним шляхом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням способів врегулювання політичних конфліктів займаються вітчизняні та зарубіжні науковці, такі, як: Р. Фішер, У. Юрі, В. Мастенбрук, М. Лебедева, М. Росенко, Т. Павловська, І. Кіянка, Л. Козер, Х. Бесемер. Роботи даних вчених стали науковою основою при написанні статті.

Невирішені частини загальної проблеми. Науковці розглядають політичний конфлікт в загальному вигляді та пропонують способи врегулювання конфліктів, які б стали універсальними для використання у різних політичних системах. Тому виникає необхідність в аналізі можливих шляхів вирішення політичних конфліктів саме в українському суспільстві для швидкого їх врегулювання.

Цілі статті. Основним завданням даної статті є визначення найбільш оптимальних варіантів політичного шляху врегулювання конфліктів щодо державотворчих процесів та управління суспільством. Разом з тим, основним завданням українського суспільства залишається обмеження політичних конфліктів за інтенсивністю та тривалістю. Адже, існує небезпека, що наслідком одного конфлікту може стати нова революція, результати якої можуть призвести до втрати державності, або окремих частин територіальної цілісності, а механізм державного управління деформується до такої міри, що не зможе підтримувати баланс суспільних інтересів [2, с. 23].

Основний матеріал дослідження. Досліджуючи українське суспільство в період з 1990-го року до сьогодення, в межах теорії

політичного конфлікту, можна зазначити, що охарактеризувати національний політичний конфлікт в рамках традиційних раціональних моделей та схем досить важко. Впродовж усього цього періоду Україна була і залишається конфліктогенним середовищем, що гальмує її подальший розвиток, стає на заваді євроінтеграційним прагненням.

На підставі цього постає необхідність аналізу світового та вітчизняного досвіду щодо характеристики політичних конфліктів, джерел їх виникнення, пошуку альтернативних шляхів попередження, управління, розв'язання політичних конфліктів та зменшення впливу на економічну стабільність держави, як головну складову функціонування органів управління.

В Україні досить багато чинників, що призводять до конфліктних ситуацій. Так склалося історично, що на території нашої країни проживають різні етнічні поселення, соціальні групи різних інтересів та поглядів. У них сформовані різні погляди подальшого розвитку державності. В органах влади здійснюється постійний процес реорганізації владних інститутів, їх структури та повноважень, що часто призводить до протиріч між уповноваженими політичними суб'єктами. Важливе значення у політичних процесах має думка окремих індивідів, які мають вплив на суспільство чи окремі регіони. На практиці виникає така ситуація, що органи влади задовольняючи інтереси одних груп можуть обмежувати інтереси інших груп чи індивідів, що безпосередньо є поштовхом до конфлікту. В результаті чого політичні невдоволення переходять у форму зіткнень.

Питання розв'язання політичних конфліктів неоднозначне — конфлікти різні, не подібні. Отож, важко вказати на єдині способи і шляхи їх вирішення. Немає якихось універсальних способів. Однак при всій складності проблеми вченими зроблено певні узагальнення .

Розроблено різні теорії конфлікту з відпрацюванням стратегії вирішення конфлікту. Використовуються різноманітні засоби для вирішення конфлікту (аналітичне вирішення, аналіз, дипломатія сторін). Застосовується процедура врегулювання за допомогою третьої сторони для того, що врахувати вимоги та потреби політичних суб'єктів та відшукати нові шляхи до урегулювання конфлікту. Основне завдання в українському суспільстві для суб'єктів політики — це повага сторін між собою, довіра та взаєморозуміння, об'єктивна оцінка власної позиції та реальності вимог [3, с. 239].

Політична складова вирішення політичних конфліктів здійснюється шляхом переговорів між сторонами протиборства. На сучасному етапі розвитку значимість переговорного процесу для українського політичного простору є лише на стадії становлення. Можемо констатувати, що питанням переговорів в західному світі займалися набагато більше ніж в Україні, там серйозно постає проблема узгодження поведінки різних соціальних груп. Подальший розвиток України у напрямку демократичного суспільства потребує навичок узгодження інтересів різних прошарків населення, різних регіонів, різних організацій, кооперацій на міжнародному рівні, де єдиним методом досягнення згоди є переговори.

У міжнародній науці дослідження процесу переговорів розпочинається у другій половині XX ст. Звичайно, що сам процес переговорів був присутній і раніше, але мистецтво ведення переговорів набуває своєї актуальності саме в цей період. Франсуа де Кальєр французький дипломат – автор книги «Про спосіб ведення переговорів з монархами» одним з перших досліджував переговорний процес [4, с. 103]. Франсуа де Кальєр був дипломатом у європейських країнах від Людовіка XIV в кількох країнах, учасником складних, однак успішних для Франції переговорів. Автор з поняттям дипломатія пов'язує мистецтво ведення переговорів для врегулювання конфліктів, пошуків компромісів. Його вчення формують уявлення про систематизацію переговорного процесу.

Звичайно, для прийняття конструктивного рішення на підставі переговорного процесу важливе значення мають такі складові, як: об'єктивність поінформованості про конфлікт; бажання сторін відкрито та тактовно висловлювати свою позицію в переговорному процесі; створення умов взаємної довіри і співпраці; дослідження основ конфлікту; відпрацювання взаємовигідних рішень та їх документальне закріплення [4, с.103].

Ефективний результат від переговорного процесу залежить від того, як сторони дотримуються правил у взаємовідносинах. Державними діячами разом з терміном «дипломат», також вживається термін «переговірник». Така особа при веденні переговорного процесу має перейти на мову свого опонента та проявити повагу до його вимог і запропонувати варіанти вирішення з урахуванням інтересів опонента. Для того, щоб ефективно здійснити переговори потрібно одночасно

володіти акторськими здібностями та науковими знаннями у способах ведення переговорів.

Отже, для сприятливого розв'язання політичного конфлікту необхідно насамперед його локалізувати та визначити суб'єкт, об'єкт та суть конфлікту. Досить важливо повідомити опоненту про бажання вступати в переговори, щоб не допустити додаткових проявів протиборства. Визначивши основоположні складові потрібно надати об'єктивну оцінку конфлікту, що назрів та розглянути його з погляду спільних загальнолюдських принципів гуманізму, демократії, прав людини. Не варто втрачати безпідставно час при пошуку конструктивних зусиль і заходів, варто підтримувати діалог з стороною опонента та інформувати суб'єктів політики про наміри до дій чи вжиті заходи. Адже бездіяльність може стати фактором до залучення більшої кількості осіб та розгортання нових конфліктних явищ. Наслідки можуть бути набагато небезпечнішими ніж сам факт політичного конфлікту[4, с.103].

Тому, під політичними переговорами у врегулюванні конфлікту варто розуміти взаємодію політичних суб'єктів або їх представників у формі діалогу, щодо вирішення реального конфлікту з урахуванням інтересів сторін.

Даний вид врегулювання політичних конфліктів найбільш ефективний та демократичний по відношенню до сторін конфлікту. Його позитивна сторона в тому, що прийняте рішення сторонами без втручання уповноважених державних інститутів влади та судового процесу. Головне завдання сторін у діалозі це подолання відмінностей між їхніми поглядами та зближення напрямків вибору умов для подолання проблемних питань. В кінцевому результаті переговорів виникає можливість для співробітництва та взаємодії між сторонами, що конфліктують[4, с. 104] .

Переговори можуть бути різних видів. Наприклад, в залежності від сторін політичного конфлікту вони будуть двосторонні і багатосторонні. Але, не зважаючи на різноманітність видів переговорів у них є певна закономірність, а саме, пошук спільного у проблемі, що виникла. Переваги переговорів у врегулюванні та вирішенні конфліктів у порівнянні з іншими способами насамперед у тому, що в процесі переговорів відбувається безпосередня взаємодія між сторонами, а учасники переговорного процесу мають можливість спостерігати за

реакцією іншої сторони на пропозиції вирішення конфлікту та надавати оцінку ефективності таких переговорів. Сторони конфлікту самостійно встановлюють рамки і межі обговорення та впливають на їхній результат. На завершальному етапі переговорного процесу учасники конфлікту ухвалюють відповідну угоду, яка враховує інтереси обох сторін[4, с.104].

Науковими дослідженнями процесу переговорів займалися зарубіжні вчені такі, як Р. Фішер, У. Юрі, В. Мастенбрук, М. Лебедєва. Так наприклад, М. Лебедєвою було розроблено процедуру ведення переговорів, а саме: 1) підготовка переговорів; 2) середина переговорів; 3) кінець переговорів. Кожен етап переговорів проаналізований та має свої особливості у формі поведінки сторін. Якщо сторони конфлікту обрали шлях вирішення за допомогою переговорів, то на першому етапі слід визначити предмет переговорів, проблему, що буде обговорюватися. Сторони повинні бути підготовлені до переговорного процесу, адже для ефективності переговорів потрібен аналіз та взаємодія сторін. На другому етапі важливо, щоб учасники конфлікту засвоїли тактичні прийоми. На останньому етапі головним буде підведення підсумку та оформлення документації[5, с.186] .

Також, американськими вченими У. Юрі та Р. Фішером, які відносяться до Гарвардської школи вчених, запропонована стратегія ведення переговорів. Суть якої ґрунтується на тому, що переговори на підставі інтересів сторін мають бути найбільш ефективними, адже жодна із сторін не отримує переваг і учасники переговорів свої домовленості розглядають, як справедливе та найбільш ефективне вирішення проблеми. При переговорах не можливий будь-який вид примусу до спонукання прийняття відповідних домовленостей та їх виконання після затвердження. Таке сприйняття переговорів дозволяє оптимістично оцінювати пост конфліктні відносини між учасниками конфлікту. Сторони зацікавлені у виконанні прийнятих домовленостей, щоб не спровокувати новий конфлікт[6, с.53].

В науковому обігу велике значення виділяється політичній умові урегулювання конфлікту – BATNA. Даний термін (абревіатура від англійського вислову «Best Alternative To a Negotiated Agreement», що означає – краща альтернатива переговорному рішенню) введений, також, американськими вченими У. Юрі та Р. Фішером. Сутність даної умови в тому, що учасники конфлікту не мають більш вигідного

варіанту вирішення проблеми, ніж згода на переговори і підписання спільної угоди. А тому виявлення наявності чи відсутності BATNA у сторін – важливе завдання посередницької діяльності.

Актуальне бачення переговорів для сучасного суспільства формує В. Мастенбрук. Він зазначає, що переговори – це стратегія, яка необхідна у випадку, коли поставлені різні, взаємовиключні один від одного інтереси, але разом з тим, існує ступінь взаємозалежності двох сторін, що дозволяє прийти до згоди, що вигідна для обох сторін[7, с.15]. Безумовно, сторони не будуть погоджуватись з поглядами один одного, але тим не менше, вони б хотіли прийти до будь-якої згоди. Тобто, сторони усвідомлюють негативний вплив конфлікту та шукають ефективний шлях його вирішення. Дуже важливо, щоб сторони політичного конфлікту в українському суспільстві усвідомлювали негативні результати наслідків, не керувалися лише власними амбіціями та не вдавалися в крайнощі.

При переговорах для політичних суб'єктів важливим завданням є почути опонента та в можливих рамках піти на поступки, розуміючи, що подальші протистояння можуть мати негативні наслідки для обох сторін. Важливо, щоб сторони приходили до компромісних чи консенсусних рішень, що є демократичним проявом вирішення політичних конфліктів.

Під консенсусом у політичних конфліктах прийнято розуміти рішення прийняте для конфліктуючих сторін, у розробці якого свідомо беруть участь всі учасники процесу. І тому консенсус – це принцип колегіального рішення, протилежного до права вето, він передбачає позитивне вирішення на основі погодженої позиції, співробітництва.

Водночас консенсус, як спосіб вирішення політичних конфліктів, ґрунтується на наявності певних умов. Предмет протистояння повинен містити складності у взаємодії політичних суб'єктів, а погляди сторін суперечити один одному, що ускладнює механізм вирішення конфлікту. Усвідомлюючи ситуацію сторони готові розпочати пошук у сфері не схожих раніше інтересів. Для вирішення конфлікту сторони повинні виділити потрібну кількість часу, щоб відшукати альтернативу, яка змогла б задовольнити їх. Учасники повинні бути зацікавлені в вирішенні проблеми [8, с.57].

Оскільки, раніше зазначалося, що політичний конфлікт має як позитивні так і негативні наслідки, тому використання механізму

консенсусу у вирішенні конфлікту зосереджено на позитивний результат для учасників політичного конфлікту і суспільства в цілому. Тому, що за допомогою консенсусного варіанту вирішення конфлікту враховуються інтереси усіх сторін конфлікту та інтереси третьої сторони, з яким повинні погодитися учасники конфлікту.

Не менш позитивним шляхом вирішення політичних конфліктів є компроміс. Консенсус і компроміс, як способи врегулювання політичних конфліктів дуже актуальні у світі. Вони пов'язані між собою, однак мають певні особливості. Компроміс, як і консенсус – це процес, що поєднує зусилля конфліктуючих сторін задля спільного пошуку виходу зі стану протистояння. Однак, в основі компромісного процесу вирішення конфлікту лежать взаємні поступки, які для них не повинні бути взаємовигідними. Сама технологія, що застосовується при цьому досить проста. В українському суспільстві важко відшукати приклад компромісного вирішення політичного конфлікту.

Прийняття компромісних рішень це показник зрілості та готовності до співпраці сторін. Головна мета, якою повинні керуватися сторони – це суспільний інтерес. Політичні конфлікти в Україні повинні бути обмежені не лише за інтенсивністю, а й за своєю тривалістю. Інакше механізми державного управління деформуються до такої міри, що не зможе підтримувати баланс суспільних інтересів.

Явище компромісу є механізмом запобігання соціально-політичним, етнічним, міжнародним зіткненням, пом'якшення конфронтації, подолання внутрішньополітичних криз, уникнення розколу в суспільстві. У політичній взаємодії компроміс вважається однією із суттєвих ознак демократичного суспільства. Основним принципом його дії є те, що учасники політичного процесу мають погоджуватися на поступки вміти жертвувати певною другорядною часткою своєї позиції заради досягнення згоди у головному, для встановлення взаємної прийнятності намірів та рішень[9, с.12].

Враховуючи особливості української держави, як багатоконфесійної, етнічної, з різним історичним розвитком окремих частин країни, а відповідно і різними політичними поглядами, потреба у компромісному варіанті вирішення політичних конфліктів залишається актуальною. Важко передбачити і врахувати усі чинники, що впливають на формування національного конфлікту. Інколи конфлікт починає розвиватися так, що самі сторони не очікували таких

наслідків. Причинами для нових конфліктів, можуть бути різні підстави: і вибори до Верховної Ради, і здійснення політичної реформи, і нові ціни на російський газ, і перемоги спортсменів чи успіх артистів. А тому, політичні, економічні, соціальні й гуманітарні стратегії держави мають спрямовуватися не лише на досягнення короткострокових цілей, а працювати на перспективу, зміцнення єдності держави.

Таким чином, переговори як метод вирішення політичних конфліктів, є найбільш ефективний та демократичний спосіб, оскільки веде до вирішення проблеми мирним шляхом з урахуванням інтересів сторін.

Слід зауважити, що при переговорному процесі може використовуватися фасилітація (від англ. Facilitate – полегшувати, сприяти). Таке явище являє собою діяльність, направлену на полегшення самого процесу переговорів і врегулювання. Фасилітатор контролює і забезпечує процедурні моменти, пом'якшує атмосферу протистояння, створює психологічні умови для змістовного вирішення конфлікту.

Фасилітація є допоміжною складовою при вирішенні політичних конфліктів. Часто сторони забувають про реально негативні наслідки подальшого розвитку конфлікту і керуються емоціями та амбіціями. В такому випадку краще, щоб на переговорах приймав участь фасилітатор.

Крім того, досить популярним способом вирішення політичних конфліктів за кордоном є медіація. Зближення позицій та інтересів протилежних сторін через посередника — медіатора (лат. "mediatio" — посередництво у суперечці третьої сторони, третьої держави, що не бере участі у суперечці). Завдання медіатора — дати сторонам готове рішення, яке сторони можуть і повинні виконувати, домовитись, дійти згоди. Медіація не є чимось відмінним від переговорів, а лише особливий вид переговорного процесу.

Проте, не варто ототожнювати поняття «фасилітації» та «медіації». Фасилітація слугує допоміжною складовою при переговорному процесі. На відмінну від фасилітації медіація передбачає тісний контакт з учасниками конфлікту на усіх етапах урегулювання (в тому числі, на стадії підготовки до переговорів, їх безпосереднього проведення, підготовки угоди, його юридичної

експертизи і т.д.).

При застосуванні медіації, як способу врегулювання політичного конфлікту, варто визначити позитивні особливості. Насамперед, головним чинником є економія часу сторін та швидке врегулювання конфлікту, а не затягування процесу. При медіації значно знижуються затрати на процес вирішення спору та можливість впливати на кінцевий результат. Сама процедура медіації є конфіденційною.

Медіатор, як професійний фахівець при роботі з сторонами та аналізом конфліктної ситуації акцентує увагу на предметну та на емоційну сторону спору. Тому, така процедура поєднує у собі переваги односторонньо орієнтованих методів та елементи судового процесу. Тим самим медіація враховує знання психології і дослідження конфліктів, у відповідності з якими відчуття, позиції, відносини і спілкування повинні розумітися як вагомі фактори конфлікту і застосовуватися в процесі вирішення[10, с.40] .

При дослідженні ефективності медіації, як способу вирішення конфліктів відомий російський конфліктолог О. В. Вишневська, зазначає, що 83-85% усіх конфліктів у розвинутих країнах з використанням медіаторів успішні. Якщо сторони не змогли досягнути бажаного результату, то залучення медіатора сприяє позитивним взаємовідносинам у судовому процесі.

Отже, можемо **дійти висновку**, що переговори та медіація можливі та ефективні коли є відповідні підстави. В українському суспільстві вони не можуть замінити інші шляхи подолання конфліктів, а лише є частиною політичної складової системи сукупності способів. Бажано таке вирішення конфлікту коли суб'єкти політики в подальшому повинні спілкуватися, оскільки таким шляхом вирішення політичних конфліктів не погіршуються взаємні відносини.

Вибір засобів щодо розв'язання політичних конфліктів є досить широкий, але Україна проголосивши в Конституції принципи демократії, верховенства права, рівності усіх громадян у своїх конституційних правах вибрала шлях мирного політико-правового напрямку подолання конфліктів і зобов'язана його дотримуватись.

Література

1. Rosenko, M. *Polituchni konfliktu v Ukraini* [Political conflicts in Ukraine]. Retrieved from: <http://www.viche.info/journal/1596/> [in Ukrainian].
2. Rosenko, M. *Polituchni konfliktu v Ukraini* [Political conflicts in Ukraine]. *Viche*. 2009; 16: 23-26.
3. Telnyk, M. V. *Politychni konflikti: osoblyvosti ta shlyakhy rehulyuvannya* [Political Conflict: features and ways of adjusting]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava*. 2006; 29: 364.
4. Pavlovs'ka, T. V. *Politychni perehovory, yak sposib rozvyazannya politichnikh konfliktiv* [Political negotiation as a way of resolving political conflicts]. *Visnyk Kiyivs'koho natsyonal'noho unyversyteta im. T. Shevchenka: Filosofiya. Politolohiya*. 2007; 84-86: 103-104.
5. Lebedeva, M. *Politicheskoye uregulirovaniye konfliktov* [Political settlement of the conflict]. Moskva, 1997. P. 186.
6. Fisher, R., Yuri, U. *Put' k soglasiyu ili peregovory bez porazheniya* [Path to the agreement or negotiations without defea]. Uzhgorod, 2001. P. 53.
7. Mastenbruk, V. *Peregovory* [Negotiations]. Kaluga, 1993. P. 15.
8. Kiyanka, I. B. *Politychna konfliktolohiya: navchalnyy posibnyk* [Political Conflictology]. Lviv: Novyy svit- 2000, 2011. P. 57-58.
9. Kozher, L. *Funktsii sotsial'nogo konflikta* [The functions of social conflict]. Moskva: Ideya - Press, Dom intelektual'noy knigi, 2000. P. 12.
10. Besemer, Khristof *Mediatsiya. Posrednichistvo v konfliktakh* [Mediation. Mediation in conflicts]. Kaluga: «Dukhovnoye poznaniye», 2004. P. 40.

Рецензент: Кормич Л.І. д.істор.н., професор, зав. кафедрою соціальних технологій Національного університету «Одеська юридична академія»

15.10.2014

УДК 321. 64

Дмитрашко Світлана

ПРАВОРАДИКАЛЬНІ ТОТАЛІТАРНІ РУХИ І-ї ПОЛОВИНИ XXСТОЛІТТЯ: ІТАЛІЙСЬКИЙ ФАШИЗМ І НІМЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛ-СОЦІАЛІЗМ

В статті розглянуто соціально-економічні, політичні,